

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Ирина Николаева Саръиванова,
професионално направление 2.1. Филология,
Катедра по тюркология и алтаистика,
Факултет по класически и нови филологии,
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

по конкурса за заемане на академичната длъжност „професор“ в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, по професионално направление 2.1. Филология (Тюркски езици – Историческа лингвистика на турския език) в Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“, обявен в ДВ, бр. 41 от 03.06.2022 г.

Със заповед № РД-16-169/31.08.2022 г. на Ректора на Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“ съм определена за член на журито в конкурса по заемането на академичната длъжност „професор“, за нуждите на Катедрата по турски език и литература, ШУ „Епископ Константин Преславски“.

В конкурса за „професор“, обявен в ДВ, бр. 41 от 03.06.2022 г., като единствен кандидат участва доц. д-р Мийрям Неджиб Салим-Ахмед, Катедра по турски език и литература, ШУ „Епископ Константин Преславски“.

Представените по конкурса от кандидата документи съответстват на минималните изисквания на ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ. Съгласно подадената справка, доц. д-р Мийрям Салим изпълнява и превишава минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „професор“ в научната област 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология, както следва:

По Група от показатели А (мин. 50 т.) доц. Салим е представила диплома за образователната и научна степен „доктор“ от ВАК (№31945/02.01.2008 г.), 50 т. По Група от показатели В (мин. 100 т.) е представен монографичният труд „По следите на османското епистолярно изкуство илим-ю инша“ (УИ „Епископ Константин Преславски“, 2022, 195 с.), 100 т. По Група от показатели Г (мин. 200 т.) е представила общо тридесет и три публикации, общо 262,65 т. По Група от показатели Д (мин. 100 т.) са посочени цитирания – общо 180 т. По Група от показатели Е (мин. 100 т.) кандидатът в конкурса за професор представя ръководство на успешно защитил докторант,

ръководство и участие в национални проекти и публикуване на учебни пособия, общо 130 т.

Висшето образование и професионалната реализация на доц. д-р Мийрям Неджиб Салим-Ахмед са обвързани с Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“. През 1998 г. Мийрям Салим придобива образователно-квалификационна степен „магистър“ по специалност „Турска филология“. Дисертационният ѝ труд на тема „Развитие на фонетичната система на книжовния турски език в периода XIX – началото на XX век (въз основа на писмени източници)“, защитен пред Висшата атестационна комисия през 2007 г., маркира фокуса на научните интереси на кандидата – историческото развитие на турския език. През 2014 г. ѝ е присъдена академичната длъжност „доцент“ в ШУ „Епископ Константин Преславски“.

От 1999 г. до днес Мийрям Салим е член на Катедрата по турски език и литература в Шуменския университет. Доц. Салим развива активна административна дейност, включително ръководител на Катедрата, член на ФС на ФХН, Председател на ОС на Факултета по хуманитарни науки, член на ОС на Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“, член или председател на различни факултетски комисии.

Доц. Салим е и активен участник в научноизследователски проекти на университетско или национално ниво, три от които са включени в подадената справка за участие в конкурса за заемане на академичната длъжност „професор“. Член е и на Съюза на учените в България.

Дейността на Мийрям Салим се допълва и от съставителство и редакция на научни издания и учебна литература, членство в редколегии на периодични и други издания. Включва се и в организацията и провеждането на национални и международни научни форуми у нас и в Република Турция, реализира и преподавателска мобилност в рамките на програма Еразъм+.

Важен елемент от работата на всеки университетски преподавател и кандидат за академичната длъжност „професор“ е работата със студенти и докторанти, както и осъществяването на научно ръководство. Доц. д-р Мийрям Салим има опит като научен ръководител на шестима дипломанти и петима докторанти (по настоящата процедура е заявено участие с едно ръководство на успешно защитил докторант).

За заемането на длъжността „професор“ от съществено значение е и учебно-преподавателската дейност на кандидата. Преподавателската дейност на доц. Мийрям Салим в Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“ включва задължителни и избираеми курсове в редовна и задочна форма на обучение в ОКС „Бакалавър“ и ОКС „Магистър“ по дисциплини, свързани с научните ѝ интереси, сред които „Османски език“, „Османски правни и търговски документи“, „Историческа лингвистика“, „Развитие на турската книжовна норма“, „Османски език и култура“, „Съвременен турски език – Синтаксис“, „Теоретични основи на съвременния турски език - лексикология“, „Теоретични основи на съвременния турски език – морфосинтаксис“ и др.

Кандидатът депозира като хабилитационен труд монографията „По следите на османското епистоларно изкуство илим-ю инша“. Трудът е в обем 195 страници и е публикуван през 2022 г., като е структуриран по следния начин: увод (с. 5-11), четири глави (с. 12-154), заключение (с. 155-157), цитирана литература (с. 158-168), приложения (с. 169-195).

Бюрократичният апарат несъмнено е един от стълбовете, на които се крепи Османската империя в продължения на столетия. Съществуването на този апарат е пряко обвързано със стройната система за писмена комуникация/кореспонденция, подчинена на определени правила. Спазването на тези правила е своеобразна гаранция за функционирането на администрация с мащабите на османската. Ако прибавим и пропастта между разговорния и книжовния език, то необходимостта от въвеждане на образци за писмена комуникация е очевидна. Не трябва да се подценява и ролята на още един важен фактор – значимостта на изкуството на изящния изказ в мюсюлманската традиция, намираща отражение и в работата на османската администрация и деловия стил.

Доц. Салим депозира като хабилитационен труд текст, посветен именно на този актуален проблем в османстиката – епистоларните форми и сборниците с образци, като се фокусира върху най-важните му аспекти в диахронен план. Проследява *илм-и инша* от появата му в ислямската традиция до първите османски образци, достигнали до нас, след което представя някои от най-значимите автори на ръкописни, а по-късно и печатни писмовници. Авторът се спира на основни термини и понятия, свързани с епистоларния жанр. Анализът на терминологичния апарат, предложен в труда, следва да се

интерпретира не само като задължителен елемент от подобно изследване, но и като възможност османисти нефилолози да навлязат в сферата на епистоларното изкуство.

Рецепцията и вникването в спецификата и стила на образците на османската административна кореспонденция е ключова при анализа на архивните документи, което предопределя подхода на автора да отдели значително внимание на структурата и съдържанието на изворите, изследвани от нея – писмовниците в третата глава на изследването. Същинската част в тази глава обаче представлява анализът на писмото като „център на епистоларната култура“, както заявява самият автор. Анализът както на общата структура на писмото, на термините, свързани с отделните елементи, така и на различните видове писма, е подкрепен с примери от популярни писмовници. Приветствам избора на доц. Салим да се спре и на спецификата и стила на оформяне на частната кореспонденция. Като че ли усилията на нашите османисти са насочени повече към изследването на делова/официална кореспонденция и не толкова на личните писма. Наличието на писмовници със смесено съдържание, както и на такива, посветени изцяло на частната кореспонденция, са достатъчно доказателство за мястото на тези епистоларни форми в османското общество и култура и обуславят необходимостта от по-задълбочен анализ.

Един от най-трудните за интерпретация (и превод) аспекти на епистоларните образци е свързан с етикета, вежливостта, изразявани посредством възможно най-изящен изказ, често с помощта на изразни средства, заети от арабски и персийски език. Независимо от скромното място, отделено в депозирания текст на езика и стила на частните и служебните писма, авторът е успял да засегне ключовите моменти, фокусирайки се върху граматичните форми и лексикалните изразни средства, които формират облика на епистоларните образци, като привежда съответните клиширани формули, подбрани от османски писмовници.

Монографичният труд „По следите на османското епистоларно изкуство или-ю инша“ представя обобщаваща картина на османското епистоларно изкуство, като акцентира върху някои неизследвани аспекти. Текстът се характеризира и с практико-приложна стойност, която го прави актуален както в обучението по османски език и османска дипломатика, така и в работата на изследователите на османското документално наследство у нас.

Бих искала да очертая и някои насоки за бъдещи изследвания, като основната ми препоръка е свързана с проучването на съхраняваното в български фондове османско архивно и книжовно наследство. Предвид изключително малкия брой османисти, работещи в полето на филологията у нас, смятам, че за развитието на българската османистична наука е важно представеният текст да бъде разширен от доц. Салим с фокус върху писмовниците от ориенталската сбирка на НБКМ, издирени и представени от нея като отделно приложение. С оглед на практическата му приложимост, включително за обучение на студенти, в едно следващо изследване би било целесъобразно заглавията на изследваните извори, терминологията, свързана с епистоларната традиция, и ексцерпирания примери да се представят в оригинал на османски език, в превод на български език, а придружаващата транскрипция да се унифицира и прецизира.

Извън депозирания хабилитационен труд, в настоящия конкурс доц. Салим участва с три монографии в съавторство, една студия (в съавторство), 26 статии и доклади (12 от тях в съавторство), една от които в реферирано и индексирано в световноизвестни бази данни с научна информация издание, участие в колективно съставителство на речник (включително електронно издание), две учебни помагала (едното в съавторство).

Научните публикации свидетелстват за последователност и системност в езиковедските области, в които работи доц. Салим, и научните ѝ приноси се открояват в анализа на проблематика от сферата на историческата лингвистика и османистиката в по-широк смисъл. Част от тази научна продукция поставя доц. Салим сред онези османисти-лингвисти, които са изкушени да навлязат и в изследването на османистични теми извън филологията, свързани със стопанската история, дипломатиката, демографията, културата, архитектурата.

Анализът на публикациите, представени за участие в конкурса, показва разнообразието на интересите на кандидата в областта на тюркологията, като акцентът извън историческата лингвистика и османистиката е върху граматиката на съвременния турски език. Постиженията на доц. д-р Мийрям Салим се допълват от нейното съавторство в изготвянето на многоезичен речник, както и на учебни пособия по османски и по съвременен турски език, които несъмнено посрещат осезаемата необходимост от подобна учебна и справочна литература за нуждите не само на университетското образование у нас, но и за по-широк кръг ползватели.

Въз основа на направения анализ на преподавателската и изследователската дейност на доц. д-р Мийрям Салим-Ахмед, като единствен кандидат в конкурса за „професор“ по професионално направление 2.1. Филология (Тюркски езици – Историческа лингвистика на турския език) в Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“, обявен в ДВ, бр. 41 от 03.06.2022 г., давам своята положителна оценка и предлагам доц. д-р Мийрям Неджиб Салим-Ахмед да бъде избрана на академичната длъжност „професор“ по професионално направление 2.1. Филология (Тюркски езици – Историческа лингвистика на турския език).

15.10.2022 г.

Рецензент:

/проф. д-р Ирина Саръиванова/